

Miljödepartementet

Vår referens/dnr: 2022-127

Er referens/dnr: M2022/01829

2022-12-15

Remissvar

Näringslivets klimatomställning PM2022:10

Föreningen Svenskt Näringsliv har beretts tillfälle att avge yttrande över angivna promemoria och tackar för möjligheten och anför följande synpunkter.

Globalt sänkta utsläpp avgörande

Svenskt Näringsliv står bakom Sveriges långsiktiga klimatmål och har drivit på för en ambitiös europeisk klimatpolitik. Klimatpolitik handlar dock om mer än bara sänkta utsläpp, den handlar om konkurrenskraft, näringspolitik, energipolitik, miljötillstånd och ökat välbefinnande. Klimatomställningen utgör en enorm chans för Sverige att sänka utsläppen samtidigt som vi ökar vårt välbefinnande. Men då krävs det att rätt åtgärder sker vid rätt tidpunkt, annars riskerar Sverige som nation att dels misslyckas med klimatomställningen och dels ett försämrat välbefinnande.

Sverige står för en bråkdel av de globala utsläppen av växthusgaser, även om samtliga av Sveriges utsläpp eliminerades så skulle det inte räcka för att nämnvärt påverka de globala klimatförändringarna. Inte ens om hela EU:s samlade utsläpp eliminerades över en natt skulle det innebära att hotet från klimatförändringarna avvärs. Vår chans att bidra till att stoppa de globala klimatförändringarna bygger på att vi inte bara når våra egna klimatmål utan också att vi kombinerar sänkta utsläpp med ökat välbefinnande. Bara så kan vi utgöra ett verkligt föredöme som andra vill följa efter.

En verkligt framgångsrik svensk klimatpolitik måste utgå från ett globalt perspektiv. Svensk klimatpolitik måste alltid sträva efter att skapa bästa möjliga förutsättningar för Sverige och svenska företag att bidra till globalt sänkta utsläpp. En avgörande del i detta är att sätta svenska företags konkurrenskraft i första rummet. Svenska företag bidrar idag med en betydande global klimatnytta genom exporten. När klimatsmarta svenska varor tränger undan utsläppsintensivare produktion i andra länder sänks de globala utsläppen med motsvarande hälften av Sveriges samlade utsläpp. Därtill kan svenska tjänster bidra ytterligare till minskade utsläpp, både nationellt och internationellt. Denna nytta kan komma

att mer än fördubblas om svenska företag ges rätt förutsättningar.¹ Men då krävs det att fossilfri el levereras där och när den behövs, att tillståndprocesserna minst halveras i tid och att Sverige präglas av ett generellt gott näringslivsklimat. Att sänka de svenska utsläppen utan att det också leder till globalt sänkta utsläpp räddar inte klimatet.

Betydande investeringsvilja finns i näringslivet

Svenska företag har redan påbörjat resan mot att eliminera utsläppen, runt om i landet sker enorma investeringar för att sänka och helt eliminera utsläppen samt för att energieffektivisera verksamheter. Investeringar i fossilfri stålproduktion i norr, satsningar på att kraftigt minska utsläppen i kemikalieindustrin i Västsverige eller investeringar i batterifabriker för fordonsindustrin ställer stora krav på politiken att anpassa sig till en ny verklighet. På drygt två decennier ska Sverige byggas om från grunden för att vi ska klara av att nå målet om netto-noll 2045. Teknik, investeringsvilja och behov finns, det som krävs nu är att politiken går från att ställa krav på näringslivet till att istället bli en möjliggörare.

Som ovan nämnt så kräver klimatomställningen en kraftigt utökad elproduktion. Svenskt Näringsliv har analyserat det framtida elbehovet som en framgångsrik klimatomställning medfört och konstaterat att det handlar om en minst fördubbling av elkonsumtionen när fossila bränslen fasas ut och ersätts med fossilfri el.² Ska vi klara av att nå våra mål med stärkt konkurrenskraft så krävs det också att miljölagstiftningen uppdateras, tillståndprocesserna måste snabbas på för att klimatomställningen inte ska bromsas av byråkratiskt trassel. Därtill finns det tekniska och digitala lösningar som kan bidra till att energieffektivisera ytterligare i samhället.

Risk för splittrad klimatpolitik

Givet storleken på uppgiften som vi står inför finns det en betydande risk att politiken tappar överblicken och fastnar i detaljer. Svenskt Näringsliv vill därför i detta sammanhang lägga fokus på de mest avgörande faktorerna för en framgångsrik klimatomställning, det vill säga säkrandet av tillgången på fossilfri el och snabbare tillståndprocesser. Samtidigt noterar vi att Tillväxtanalys i sin promemoria lägger fram en stor bredd av förslag varav flera är mycket detaljerade. Den svenska klimatomställningen står och faller med ett utbyggt elsystem och en förbättrad process för miljötilstånd, därför lägger vi vårt fokus där.

Fossilfritt, leveranssäkert och kostnadseffektivt

Dagens till 98 procent fossilfria elsystem är en viktig del i den stora klimatnyttan som skapas globalt av svensk export. Den trygga tillgången till el utmanas nu av den stora elanvändningsökning som klimatomställningen kräver. Detta ökar samtidigt kraven på politiken att fatta de nödvändiga beslut som krävs för att elsystemet ska vara en möjliggörare

¹ Klimatnyttan av Svensk Export

https://www.svensktnaringsliv.se/bilder_och_dokument/rapporter/6nn5h2_material_economics_-_klimatnyttan_av_svensk_export_12pdf_1167100.html/MATERIAL_ECONOMICS_-_KLIMATNYTTAN_AV_SVENSK_EXPORT_12.pdf

² Kraftsamling Elförsörjning Scenarioanalys 2050, Qvist consulting Ltd

för klimatomställning och ökat välbefinnande. Teknik och digitala lösningar finns redan för att göra en grön och hållbar samhällsutveckling.

För att uppnå ett elsystem som är leveranssäkert och kostnadseffektivt, samtidigt som det tar oss till netto-noll växthusgasutsläpp 2045, behöver Sverige alla fossilfria produktionsslag. Svenskt Näringslivs beräkningar visar att ett förnybart elsystem kommer att bli nästan 50 procent dyrare än ett teknikneutralt system, utan att göra mer för att ta Sverige och världen ur klimatkrisen. Dessutom riskerar ett förnybart elsystem att leda till lokala miljöutmaningar, eftersom det kräver att mycket större yta till lands och havs behöver tas i anspråk. Framöver behöver vi därför både bevara befintlig och bygga ny kärnkraft, kraftigt öka vindkraftsproduktionen och bevara dagens vattenkraft.

Förutom ett energipolitiskt mål om ett 100 procent fossilfritt elsystem, behövs också ett mål som garanterar försörjningstrygghet. Det svenska elsystemet står redan i dag inför stora utmaningar med leveranssäkerheten. Elnätet är redan nära sin maxkapacitet i Sverige och behöver både reinvesteras och utökas för att klara den ökade elanvändningen. Utan sådana investeringar riskerar näringslivets satsningar på klimatomställningen att omintetgöras på grund av bristande tillgång på el.

Efter nedstängningen av fyra kärnkraftsreaktorer i söder koncentreras nu majoriteten av elproduktionen till norra delen av landet. Den bristande överföringskapaciteten mellan norr och söder leder både till stora prisskillnader i landet och framförallt till en kapacitetsbrist i landets södra delar. Från grannländerna är import av förnybar el också en utmaning – det finns en hög korrelation mellan brist på vind- och solkraft i Sverige och i grannländerna.

Utan visshet om att elsystemet kan leverera garanterad tillräcklig effekt, försörjningstrygghet och internationellt konkurrenskraftiga priser, kommer företagen inte våga investera i den nya teknik och innovation som krävs för att elektrifiera nödvändiga samhällsfunktioner. Det svenska elsystemet är en grundbult i klimatomställningen och behöver prioriteras i klimatpolitiken.

Svenskt Näringsliv har även under 2022 presenterat ett Startprogram för ny kärnkraft där det i detalj redogörs för vilka steg som måste tas för att möjliggöra en utbyggnad av den svenska kärnkraften.³

Tillståndprocesser måste sluta bromsa omställningen

I dag är i stort sett alla projekt som genomförs på klimatområdet direkt, eller indirekt, beroende av tillstånd enligt miljöbalken för att kunna genomföras. Paradoxalt nog är det just den svenska miljöbalkens tillstånd en bromskloss för den svenska klimatomställningen. Skälen till detta finns främst i oförutsägbarehet, långa tidsfrister och avsaknad av kostnadsnyttoperspektiv i beslutsfattningen.

³ Startprogram för ny kärnkraft, Svenskt Näringsliv

https://www.svensktnaringsliv.se/bilder_och_dokument/rapporter/emoapm_startprogram-for-ny-karnkraftpdf_1191090.html/Startprogram+f%25C3%25B6r+ny+k%25C3%25A4rnkraft.pdf

Sammantaget skapar miljötillståndshanteringen en osäkerhet för företagen, vilket hindrar investeringar och tekniska lösningar som skulle kunna minska Sveriges samlade koldioxidutsläpp.

En studie utförd av Svenskt Näringsliv⁴ visar att mer än vart tionde tillståndspliktigt företag som upplevt problem med lagstiftningen väljer att flytta delar av sin verksamhet utomlands till följd av den bristande tillståndshanteringen – företag som hade kunnat skapa klimatnytta genom vårt fossilfria elsystem och arbetsmöjligheter för ökat välbefinnande.

Tillståndprocessen kantas idag också av den målkonflikt mellan lokalmiljö, klimatomställning och mänsklig utveckling. Redan 2003 konstaterade en statlig utredning att miljöbalken riskerar motverka sitt syfte om en hållbar utveckling.⁵ Trots det har inga åtgärder vidtagits som kunnat förbättra systemet.

Det svenska näringslivet står redo att investera i teknikutveckling för omställningen och politiken behöver ta sitt ansvar för att skapa rätt förutsättningar. Med handläggningstider på 10–15 år för tillstånd till nyinvesteringar i energiproduktion, mineralutvinning eller andra klimatomställningsåtgärder, kommer det inte att ske tillräckligt snabbt. År 2045 är bara två handläggningstider bort. Det krävs därför omgående politiska beslut som förkortar ledtiderna i tillståndprocesserna och ökar tillförlitligheten till systemet. Svenskt Näringslivs utgångspunkt är att det behöver bli möjligt att göra dubbelt så mycket, på hälften så lång tid för att vi ska nå våra klimatmål till 2045.

Konkret handlar detta om att exempelvis låta ändringstillstånd bli huvudregel, avgränsa omfattningen av tillståndprocesserna, begränsa antalet verksamheter som behöver tillståndsprövas. Även antalet myndigheter som får föra talan för statens räkning behöver begränsas och högre krav måste ställas på deras medverkan i processerna.

Näringspolitik = klimatpolitik

Givet att det är det svenska näringslivet som leder klimatomställningen så är det viktigt att understryka att en generell god näringspolitik är avgörande för klimatomställning. Företag som möter ett företagsklimat som inte stimulerar investeringar och företagande kommer inte att ha de bästa möjliga förutsättningarna för att genomföra klimatomställningen.

Svenskt Näringsliv noterar också att Tillväxtanalys lägger visst fokus på den offentliga upphandlings roll och vill i sammanhanget lyfta konjunkturinstitutets slutsatser från 2020,⁶ vilka konstaterar att klimatkrav i upphandling generellt inte är ett kostnadseffektivt styrmedel, då det redan finns styrmedel som koldioxidskatt för bränsleförbrukning och

⁴ 50 miljarder och företag som försvann, Svenskt Näringsliv
https://www.svensktnaringsliv.se/bilder_och_dokument/rapporter/2iawji_50-miljarder-och-foretag-som-forsvannpdf_1177365.html/50+miljarder+och+f%25C3%25B6retag+som+f%25C3%25B6rsvann.pdf

⁵ SOU 2003:124 En effektivare miljöprövning <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2003/12/sou-2003124/>

⁶ https://www.konj.se/download/18.173d7010176466cd9f81e77/1607520947540/MEK2020_sammanfogad%20fil.pdf

utsläppsrättshandelssystemet (EU-ETS) för material. Svensk och europeisk klimatlagstiftning är i det närmaste heltäckande.

En framgångsrik svensk klimatpolitik måste nå våra mål till en så låg kostnad som möjligt, åtgärder som snedvrider de generella styrmedlen på marknaden kommer inte att leda till detta. Det skulle istället fördyra den svenska klimatomställningen och belasta skattebetalarna utan någon nytta för klimatet. Det skulle riskera att försämra våra möjligheter att verka som ett verkligt globalt föredöme som visar att sänka utsläpp och stark tillväxt går att förena.

Karin Johansson
Näringspolitisk chef

Jesper Gyberg Ek
Klimatpolicyansvarig